

İSLAM TARİHİ II DERS NOTLARI

İçindekiler

I. Hafta	9
ABBASİLER DEVLETİ TARİHİ (750-1258)	9
Abbasi İhtilali	9
Ebu'l Abbas Es-Seffah (750-754)	10
Ebu Câfer Mansur Dönemi (754-775)	11
II. Hafta	13
Mehdi Dönemi (775-785)	13
Hâdî-İlelhak (Musa) Dönemi (785-786)	14
Harun Reşid Dönemi (786-809)	15
III. Hafta	16
Emin Dönemi (809/813)	16
Me'mun Dönemi (813-833)	16
IV. Hafta	19
Mu'tasım Dönemi (833-842)	19
Vâsık-Billâh Dönemi (842-847)	20
V. HAFTA	23
ABBASİ TOPRAKLARI ÜZERİNDE TÜRK VALİLERİNCE KURULAN DEVLETLER	23

Açıklama [MND1]: Kısa Kısa yazılarımı paylaştığım kanalım: <https://t.me/kisayazilar>

Doğrudan bana mesaj için: @nesim67
Bu ifadeyi TELEGRAM arama kutusunda aratın.

GRUPLARIMIZ

TELEGRAM gruplarımız için önce WHATSAPP gibi (Kesinlikle daha başarılı) bir paylaşım programı olan TELEGRAM uygulamasını telefonunuza yükleyin. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.telegram.messenger>

Hesap oluşturun. Aşağıdaki linklere tıklayın: Gruplarımız ve dosya deposu kanallarımıza buyurun. Kanallara da abone olun ki, değişikliklerden haberinizi olsun

Whatsap gruplarında 257 kişi grubu dolduruyor. Telegram gruplarında böyle bir sorun yok. Kapasite 200.000 (ikiyüz bin)
Ayrıca arşiv silme ihtiyacı da yok. İndirme ayarlarımızı yapın. Hiçbir dosya siz istemedikçe inmesin. Gerek mesajlarda, gerekse dosya deposunda istediğinizi istediğiniz anda bulun. Daha yeni geldiğiniz grupta sizden aylarca önce paylaşılmış dosyaları, sorulmuş soruları verilmiş cevapları bulacaksınız. Kimseye soru sormanız gerekmeyecek.

Hesap oluşturun. Aşağıdaki linklere tıklayın TELEGRAM uygulamasını telefonunuza yükleyin. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.telegram.messenger>

Telegram 3. Sınıf Paylaşım Grubu <https://t.me/joinchat/JAafPRNTvyeMZZgqLksSOQ>

TELEGRAM 4. Sınıf Paylaşım Grubu: <https://t.me/joinchat/JAafPRVEHFkROQKvdYEw8Q>

TELEGRAM 4. Sınıf GÜZ DÖNEMİ Dosya Kanalı: <https://t.me/joinchat/AAAAAFJv0h6hE9K29C-0E>

TELEGRAM 3. Sınıf GÜZ DÖNEMİ Dosya Kanalı: <https://t.me/joinchat/AAAAAEV3GA3xA8fgrVvg6A>

Türkler ve İslamiyet	23
Türklerin İslamıdaki rolleri	23
A-Tolunoğulları	24
1-Tolunoğulları Siyasi Tarihi	24
2-Devlet İdaresi ve Kurumlar	25
3-İktisadi Durum	26
4-İlmi Gelişmeler	26
B-Sacoğulları	26
1-Sacoğulları Abbasilerin Hizmetinde	26
2-Sacoğulları Devleti Siyasi Tarihi	27
C-İhşidiler (935-969)	28
1-İhşidilerin Siyasi Tarihi	28
2-İhşidilerde İdari, Askeri, İçtimai ve Kültürel Durum	29
VI. Hafta	30
İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ	30
A-İdil Bulgar Hanlığı (VII-XV. YY)	30
1. Bulgarların Siyasi Tarihi	30
2. 2-Devlet Teşkilatı	32
3-İktisadi Hayat	32
4-Kültür ve Medeniyet	32
B-Karahanlılar (840-1212)	33
1-Karahanlıların Siyasi Tarihi	33
2-Devlet Teşkilatı	35
3-Kültür ve Medeniyet	36
4-İmar Faaliyetleri	36
VII. Hafta	37
C- GAZNELİLER	37
1-Gaznelilerin Siyasi Tarihi	37
2-Devlet Teşkilatı	40
D-BÜYÜK SELÇUKLULAR	41
Selçukluların Siyasi Tarihi	42
E- HAREZMŞAHLAR DEVLETİ TARİHİ (1097-1231)	49
Harezmsahlr Devleti Siyasi Tarihi	50
VIII. Hafta	53
ANADOLU'DA KURULAN TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ	53
Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi (1075-1308)	53

KURULUŞ DÖNEMİ	53
1- Büyük Göç Meselesi	53
2- Alparslan ve Bizans Mukabelesi	55
3- Malazgirt Meydan Muharebesi (26 Ağustos 1071)	56
4- Anadolu'nun Türkleşmesi	56
Anadolu Selçuklu Devleti'nin Siyasi Tarihi	57
1) Süleymanşah'ın Tarih Sahnesine Çıkışı	57
IX. Hafta	60
2) Birinci Kılıçarslan ve Siyasi Sarsıntı (1086-1107)	60
3) Şahinşah'ın Saltanatı (1110-1116)	64
4) Birinci Mesud'un Sultanlığı (1116-1155)	64
X. Hafta	66
5) İkinci Kılıçarslan (1155-1192), Siyasi Birlik ve Bizanslılara Karşı Üstünlük	66
6) Gıyaseddin Keyhusrev'in (I. Keyhusrev) Melikliği ve İlk Saltanatı (1192-1196)	69
7) İkinci Süleymanşah (1196-1204)	70
8) Üçüncü Kılıçarslan'ın Saltanatı (1204-1205)	71
9) Gıyaseddin Keyhusrev'in (I. Keyhusrev) İkinci Saltanatı (1205-1211)	71
10) İzzeddin Keykavus'un (I. Keykavus) Saltanatı (1211-1220)	73
XI. Hafta	74
11) Birinci Alaeddin Keykubad (1220-1237)	74
12) İkinci Gıyaseddin Keyhusrev (1237-1246)	76
XII. Hafta	78
OSMANLI DEVLETİ TARİHİ	78
Osmanlı Devleti Tarihi'ne Giriş	78
Kuruluş Devri	78
Fetret Devrinden (1402-1413) İstanbul'un Fethine	84
Yükseliş Devri: Bölgesel Güçten Dünya Egemenliğine	88
10. Kanûnî Sultan Süleyman: Süper Güç	95
14. Sultan I. Ahmed	104
Osmanlı-İran Savaşları	104
Osmanlı-Avusturya Savaşları	104
Celâli İsyanları	104
Ahmed Döneminin Bazı Olayları	105
Kâbe Örtülerinin İstanbul'dan Gönderilmesi	105
Sultan Ahmed Câmii	105

Sultan I. Ahmed'in Vefatı ve Şahsiyeti	105
15. Sultan I. Mustafa	105
İlk Pâdişahlığı	106
İkinci Pâdişahlığı	106
Sipahi Hareketleri	106
Abaza Mehmed Paşa İsyanı	106
Sultan I. Mustafa'nın Tahttan İndirilmesi	107
XIII. Hafta	107
16. Sultan II. Osman (Genç Osman)	107
Döneminin Önemli Bazı Olayları	107
II. Osman ve Devlet Müesseseleri	107
Osman'ın Şehadeti	107
17. Sultan IV. Murad	108
IV. Murad'ın İdareyi Ele Alması	108
Sultan IV. Murad Döneminin Bazı Olayları	108
Murad'ın İran Seferi ve Revan'ın Alınması	109
Bağdat Seferi	109
Sultan IV. Murad'ın Şahsiyeti ve Vefatı	110
18. Sultan İbrahim	110
Dönemin Önemli Bazı Olayları	110
Sultan İbrahim'in Tahttan İndirilmesi ve Vefatı	110
Köprülülerin Devleti Kurtarma Çabaları	111
19. Sultan IV. Mehmed	111
Bu Dönemdeki Bazı Olaylar	111
Köprülüler Dönemi	111
II. Viyana Kuşatması: Duraklamadan Gerilemeye	112
IV. Mehmed'in Tahttan İndirilmesi	112
20. Sultan II. Süleyman	112
Fâzıl Mustafa Paşa'nın Sadareti:	113
Sultan II. Süleyman'ın Vefatı	113
21. Sultan II. Ahmed	113
Dönemin Bazı Olayları Ve II. Ahmed'in Vefatı	114
22. Sultan II. Mustafa	114
Pâdişahın Seferleri	114
Karlofça Antlaşması (1699)	116
Dönemin Bazı Olayları	116

Edirne Vakası ve II. Mustafa'nın Hal'i	116
23. Sultan III. Ahmed	117
Osmanlı-Rus Münasebetleri	117
Osmanlı-Venedik Ve Avusturya Münasebetleri	117
Pasarofça Antlaşması	118
İran Seferleri	118
Patrona İsyanı ve Sultan Ahmed'in Tahttan Feragati	119
III. Ahmed Dönemi Kültür ve Medeniyet Faaliyetleri	119
24. Sultan I. Mahmud	120
25. İran Seferi	120
Rus Ordusunun Kırım'a Taarruzu	120
Sultan I. Mahmud'un Vefatı	121
26. Sultan III. Osman	121
Şiddetli Kış ve Sadâret Değişiklikleri	121
Sultan III. Osman'ın Vefatı ve Şahsiyeti	121
27. Sultan III. Mustafa	121
Osmanlı Devleti'nin Dış Siyaseti	122
Osmanlı-Rus Savaşı	122
Sultan III. Mustafa'nın Vefatı	123
Dağılma Devri	123
28. Sultan I. Abdülhamid	123
Küçük Kaynarca Antlaşması: Sonun Başlangıcı	123
Bu Dönemdeki İslahat Hareketleri	124
Bu Dönemde Meydana Gelen Bazı Olaylar	124
Sultan I. Abdülhamid'in Vefatı ve Şahsiyeti	124
28. Sultan III. Selim	124
Muharebeye Devam Kararı	125
Rusya ile Mütareke ve Yaş Antlaşması	125
Osmanlı-Fransız Savaşı	125
Bu Dönemdeki Bazı İslahat Hareketleri	126
Kabakçı Mustafa İsyanı ve Sultan III. Selim'in Hal'i	126
29. Sultan IV. Mustafa	127
Alemdar Mustafa Paşa ve Faaliyetleri	127
30. Sultan II. Mahmud: Sivil Reformların Başlaması	128
Bükreş Antlaşması	129
Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı	129

Dönemin Siyasî Bazı Olayları.....	130
Sultan II. Mahmud Dönemindeki Islahat Hareketleri	131
Sultan II. Mahmud'un Vefatı	132
XIV. Hafta	132
Tanzimat Dönemi	132
31. Sultan Abdülmecid	132
Tanzimat Fermanı	133
Tanzimat Fermanı'nın Tahlili	134
Tanzimat'ın Sebepleri	135
Tanzimat Fermanı'nın Akisleri (Yankıları)	135
Tanzimat Dönemi Olayları.....	135
Mısır Meselesi	135
Boğazlar Meselesi	136
Lübnan Bunalımı	137
Macar Mültecileri Meselesi	138
Kırım Savaşı	138
Islahat Fermanı	140
Sultan Abdülmecid Dönemindeki Diğer Gelişmeler	140
Sultan Abdülmecid'in Vefatı	141
32. Sultan Abdülaziz	141
Bu Dönemdeki Bazı Olaylar	142
Karadağ İsyanı:	142
Eflâk ve Buğdan Olayları (Romanya Prensiğinin Kurulması):	142
Sırbistan Olayları:	143
Girit İsyanı ve Türk-Yunan İlişkileri:	143
Sultan Abdülaziz'in Mısır ve Avrupa Seyahatleri	144
Avrupa Seyahati:	144
Bulgar Meselesi	144
Müstakil Bulgar Kilisesinin Kurulması:	145
Bulgar İsyanı:	145
İç Huzursuzluklar	145
Yemen İsyanı:	145
Bosna-Hersek İsyanı (1875-1876):	146
Selanik Vakası:	146
Talebe Ayaklanması:	147

Sultan Abdülaziz'in Tahttan İndirilmesi	147
33. Sultan V. Murad	148
Dönemin Olayları	148
Çerkez Hasan Olayı:	149
Sultan V. Murad'ın Tahttan İndirilmesi:	149
34. Sultan II. Abdülhamid:	149
Abdülhamid'in Tahta Geçışı (Cülûs)	150
I. Meşrutiyet Dönemi (1876-1878)	151
Kanûn-ı Esâsî (Anayasa) ve Meşrutiyet'in İlanı	151
Londra Protokolü	151
1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi)	152
Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması	152
Ali Suavi Olayı:	153
Bu Dönemin Bazı Siyasî Olayları	153
Osmanlı-Yunan Harbi:	154
Ermeni Meselesi (1895)	154
Bomba Olayı	156
Yeni Osmanlılar (Jön Türkler)	156
İttihat ve Terakki Cemiyeti	157
II. Meşrutiyet Dönemi	157
Sultan II. Abdülhamid ve İslâm Birliği (Panislâmizm)	158
31 Mart Vakası:	158
Sultan II. Abdülhamid'in Hal'i (27 Nisan 1909)	159
35. Sultan Mehmed Reşad	160
Osmanlı Devletinin Dağılması	161
Trablusgarp Harbi	161
Balkan Harbi	161
Sultan Mehmed Reşad'ın Vefatı	162
36. Sultan Mehmed Vahidüddin	163
Mondros Mütarekesi	163
Düşman Askerleri İstanbul'da	165
Vatan Toprakları İşgale Uğruyor	165
Sultan Vahidüddin ve Anadolu Harekâtı	166
Saltanatın Kaldırılması	167
Gurbet ve Vefat	167

I. Hafta

ABBASİLER DEVLETİ TARİHİ (750-1258)

Abbasi İhtilali

Abdullah b. Abbas, Hz. Ali'nin halifeliği sırasında Basra valisi tayin edildi. Emeviler döneminde Yezid'e biat edenler arasında yer aldı (ö.687). Ali b. Abdullah b. Abbas, Abbasi propagandasını başlatan kişi olarak bilinir. Ali b. Abdullah (ö.117/736), Abdülmelik b. Mervan döneminde (685-705) Şam'a gitmiş ancak buradan ayrılarak Humeyme'ye yerleşmişti. (97-100/715-718). Bu bakımdan Humeyme, Abbasi propagandasının başladığı yer olarak kabul edilir.

Muhammed b. Ali, Keysaniye'nin Haşimiye imamı idi. Aynı zamanda Muhammed el-Hanefiyye'nin talebesidir. Muhammed el-Hanefiyye'nin torunu Ebu Haşim kendisinden sonra imamete Muhammed b. Ali'yi (125/743) vasiyet etti. **Vasiyet olayından sonra imamet kendi hakları olduğunu savunmaya başladılar.** Abbasi naib ve daileri kendilerini iktidar isteklisi olmaktan çok Allah tarafından istenilen değişikliğin vasıtası olarak tanıttılar. Onlara göre **dava hak-batıl mücadelesi idi.** Halktan aldıkları biatı kendileri için değil Peygamber ailesinden üzerine ittifak edilecek bir şahıs adına aldıklarını söylüyorlardı.

Muhammed b. Ali'nin (125/743) yerine İbrahim b. Muhammed geçti. İbrahim, ihtilalin kilit isimlerinden birisi olan Ebu Müslim el-Horasani'yi Horasan'a görevlendirdi. Onun Horasan'daki hareketin başına geçmesiyle birlikte Abbasi daveti Aleni bir ihtilal hareketi haline dönüştü. Abbasi ihtilali iki aşamada gerçekleşti: **Birinci safha;** gizli hazırlık sürecidir. (97-100/718) İmam Ali b. Abdullah b. Abbas'ın Humeyme'ye yerleşmesiyle başlamıştır. **İkinci Safha;** Aleni ihtilal sürecidir. İmam İbrahim'in Ebu Müslim el-Horasani'yi 128/745'te Horasan'a tayin etmesiyle başlamıştır.

Ebu Müslim, Horasan'da oldukça etkili oldu. Merv, Merv er-Ruz, Herat, Nesa, Ebiverd şehirleri işgal edildi. Abbasi güçlerinin başkomutanı Kahtabe b. Şebib Emevilerin son Horasan valisi Nasr b. Seyyar'ı mağlup etti. Ebu Müslim 748'de merkezini Nişabur'a taşıdı. Nasr b. Seyyar, 131/749'da İsfahan yakınlarında Abbasi güçlerine mağlup oldu.

Emevilerin Irak valisi Yezid b. Ömer b. Hübeire mağlup edildi. Akabinde Kufe şehri işgal edildi. Alioğulları taraftarı Ebu Seleme el-Hallal, Abbasi ailesini oyalamaya çalışsa da ilk Abbasi halifesi Ebu'l-Abbas'a biat edildi. Daha sonra biatı engellemeye çalışan Ebu Seleme ortadan kaldırıldı. Böylece ihtilal ilk önce evlatlarını yemiş oldu.

Abbasi hanedan üyesi komutan Abdullah b. Ali, son Emevi halifesi Mervan b. Muhammed'i Büyük Zapsuyu kenarında mağlup etti. (16 Ocak 750). Aynı yılın sonuna doğru Abbasilere karşı mukavemete devam eden İbn Hübeire'nin teslim olmasıyla Emevi Devleti tarih sahnesinden silinmiş oldu.

SORULAR:

1) Abbasi ihtilalinin gizli hazırlık dönemini başlatan hadise nedir? Cevap: İmam Ali b. Abdullah b. Abbas'ın Humeyme'ye yerleşmesiyle başlamıştır.
2) İmam İbrahim'in Ebu Müslim el-Horasani'yi 128/745'te Horasan'a tayin etmesiyle Abbasi ihtilalinin hangi aşaması başlamıştır. Cevap: Aleni ihtilal süreci başlamıştır.
3) Muhammed el-Hanefiyye'nin torunu Ebu Haşim kendisinden sonra imamete kimi vasiyet etti? Cevap: Muhammed b. Ali
4) Hz. Ali'nin halifeliği döneminde Basra valiliği de yapan, Yezid b. Muaviye'ye biat eden Hz. Abbas'ın oğlu kimdir? Cevap: Abdullah b. Abbas

Açıklama [MND2]:

ABBASİ PROPAGANDASI

1. Abbasi propagandasını başlatan kişidir.
2. Hz. Ali'nin Basra valisidir
3. Emevi Döneminde Yezid'e biat etmiştir.
4. Abdülmelik b. Mervan döneminde Humeyme'ye yerleşmiş, bu yüzden ABBASİ PROPAGANDASI Humeyme'de başlamıştır.

Açıklama [MND3]:

PROPAGANDANIN ÖZELLİKLERİ

1. İmamları Muhammed b. Ali'dir..
2. Kendilerini iktidar heveslisi değil, Allah tarafından istenilen değişikliğin vasıtası olarak tanıttılar.
3. Dava, hak-batıl mücadelesi
4. Halktan aldıkları biatı kendileri adına değil, peygamber ailesinden üzerine ittifak edilecek biri adına aldıklarını söylüyorlardı.

Açıklama [MND4]:

BİRİNCİ SAFHA:

gizli hazırlık sürecidir. (97-100/718) İmam Ali b. Abdullah b. Abbas'ın Humeyme'ye yerleşmesiyle başlamıştır

Açıklama [MND5]:

İKİNCİ SAFHA:

1. Aleni ihtilal sürecidir
2. Ebu Müslim el-Horasani'nin Horasan'a tayin edilmesi ile başlamıştır. Son Emevi valisi SEYYAR mağlup edildi.
3. İlk Abbasi Halifesi olarak Ebu'l-Abbas'a biat edildi.
4. Biatı engellemeye çalışan Ebu Seleme el Hallal ortadan kaldırıldı.
5. Son Emevi Halifesi Mervan b. Muhammed 750 yılında yenildi. Direnen son komutanı da teslim alındı. Emevi devleti sona erdi.

Açıklama [MND6]:

SORU CEVAP

Ebu'l Abbas Es-Seffah (750-754)

Ebu'l Abbas es-Seffah (d.100-108/718-726), İmam Muhammed b. Ali'nin oğludur. İbrahim b. Muhammed'in hapse atılmasından sonra ailesi tarafından veliaht ilan edilmiştir. Kufe'nin zaptından sonra buraya gelmiş (132/749), Ebu Seleme el-Hallal'ın biati geciktirme çabaları işe yaramamış ve Abbasi güçlerinin desteğini arkasına alarak Kufe camiinde biat almıştır.

Seffah, biat hutbesinde Abbasilerin hilafeti hak ettiğini vurgulamıştır. Çünkü Abbasoğulları, kendilerinin de Hz. Peygamberin soyundan geldiklerini yıllarca bu işi organize ettiklerinden hilafetin kendi hakları olduğunu iddia etmişler. Es-Seffah ilk hutbesinde:

“Biliniz ki ben hem bol bol veren hem de helak edip intikam alan bir insanım” demiştir. Onun bu son cümlesi ona “es-Seffah” yani kan dökücü lakabının verilmesine yol açmıştır.

Ebu'l-Abbas biat almasına rağmen son Emevi halifesi II. Mervan hala hayatta idi ve ordusunun başındaydı. Emevi topraklarının büyük bir kısmı henüz kontrol edilememişti. Vasıt'taki Emevi valisi Yezid b. Ömer b. Hübeire direnmeye devam ediyordu. Şiiler ise Hz. Ali'nin evladından birisinin halife olmasını arzu ediyorlardı.

En önemli hedef konumundaki II. Mervan ile Abdullah b. Ali Büyük Zapsuyu kenarında karşılaştı. Mervan'ın birlikleri arasında çıkan anlaşmazlıklar Abdullah b. Ali karşısında mağlup olmasına sebep oldu. Dimaşk'ın da ele geçirilmesinden sonra Mısır'a doğru kaçan Mervan, Busir adı verilen köyde yakalanıp öldürüldü.

Son Emevi halifesinin ortadan kaldırılmasına rağmen Emevilerin Irak valisi İbn Hübeire hala direnmeye devam ediyordu. Abbasi ordu komutanlarından Hasan b. Kahtabe Vasıt şehrini kuşattı. İbn Kahtabe'ye müstakbel halife Câfer Mansur destek olarak gönderildi. Kuşatma 11 ay devam etti. Nihayet şehir antlaşma ile teslim alındı.

Emevi hanedanına karşı bir yok etme harekâtı yürütüldü. Bütün aile mensupları yakalanarak öldürüldü. Abbasiler, intikam almakta aşırıya kaçtılar. Mezarlar açılıp kemiklere dahi hakaretler edildi. Emevilere reva görülen bu katı tutum hatta zulme varan uygulamalar, ülkede pek çok ayaklanmanın çıkmasına zemin hazırladı.

1) **Kays Aylan Kabilesi İsyanı: Adı geçen kabile, Ebu'l-Verd b. Kevser'in liderliğinde Kinnesrin'de isyan etti. Tedmür ve Humus şehirleri de isyana destek verdi. Ancak Temmuz 751'de Abdullah b. Ali tarafından mağlup edildiler.**

2) **el-Cezire İsyanı: İshak b. Müslim el-Ukayli liderliğinde organize olan bölge Arapları isyan ettiler. Harran şehrini kuşattılar. Burayı ele geçirip Samsat'a yürüdüler. Abdullah b. Ali ve Ebu Câfer Mansur şehri kuşatarak isyancıları teslim aldılar.**

3) **Buhara İsyanı: Şerik b. Şeyh el-Mehri'nin başlattığı isyan, Ziyad b. Salih komutasındaki ordu tarafından kanlı bir şekilde bastırıldı.**

4) **Basra, Fars ve Sind İsyanları: Basra'da Hariciler'in, Fars'ta Bessam b. İbrahim'in ve Sind'de Mansur b. Cümhur'un isyanları kolaylıkla bastırıldı.**

Halife Ebu'l-Abbas devrinin tarihi bakımdan en önemli olayı, Çin ordusu ile yapılan ve Çinliler'in mağlubiyetiyle sonuçlanan Talas Savaşı'dır (Temmuz 751). Bu savaşla Çin'in Batı Türkistan üzerindeki siyasi emelleri ebediyen sona ermiştir. Savaşın tarihi seyrine bakılacak olursa; Velid b. Abdülmelik döneminde (86-96/705-715), Kuteybe b. Müslim'in Mâverâünnehir'i fethi ve Batı Türkistan'a düzenlediği askerî harekât bölgenin siyasî hayatında önemli değişikliklere yol açtı.

Zor durumda kalan şehirlerde Türk beylerinden Fergana ihşidi, Buhara ve Semerkant hükümdarları, Toharistan yabgusu Araplara karşı Çin'den yardım istemek zorunda kaldılar. Çin hükümdarının Türkler için yardıma gönderdiği Kao Sien-Chih, 748 yılında Tanrı dağlarının kuzeyindeki Tokmak'ı ele geçirdi. Bu sırada Kao'nun idam ettirdiği Taşkent hâkiminin oğlu, babasının intikamını almak için Ebu Müslim-i Horasani ile Yedisu ve Isık Göl civarında yaşayan Karluklar'dan yardım istedi. Çin ordusu, İslam ordularıyla, Talas (Taraz) nehri kıyısında (bugünkü Evliyaata'nın doğusunda) savaşa tutuştu. Ebu Müslim'in gönderdiği İslam ordusuna Ziyâd b. Sâlih kumanda

Açıklama [MND7]:

İLK ABBASİ HALİFESİ

(Ebul Abbas es Seffah (750-754)

- 1.Lakabını ilk verdiği hutbeden alır: “Biliniz ki ben hem bol bol veren, hem de helak edip intikam alan bir insanım” dediği için KAN DÖKÜCÜ anlamına gelen SEFFAH lakabını almıştır.
- 2.Vasıt valisi direndi. 11 ay kuşatma sonrası teslim alındı
- 3.Emevilere karşı yok etme politikası izlendi. Tamamı öldürüldü. Mezarlarına hakaret edildi
- 4.Bu durum isyanlara sebep oldu.

Açıklama [MND8]:

BU DÖNEMDEKİ

AYAKLANMALAR:

- 1.Kays Aylan Kabilesi İsyanı (Kinnesrin, Tedmür, Humus-751)...
 - a.İsyan eden: Ebu'l-Verd b. Kevser
 - b.Bastıran: Abdullah b. Ali
- 2.El Cezire İsyanı: (Harran, Samsat)
 - a.İsyan eden: İshak b. Müslim el-Ukayli
 - b.Bastıran: Abdullah b. Ali ve Ebu Cafer Mansur.
- 3.Buhara İsyanı:
 - a.İsyan eden: Şerik b. Şeyh el-Mehri
 - b. Bastıran: Ziyad b. Salih

Açıklama [MND9]:

MEŞHUR TALAS SAVAŞI

Özetle şöyle.

- 1.Çinden yardım isteyen birkaç türk beyi nedeniyle Kao Sien Chih 748 yılında Tanrı dağlarının kuzeyindeki Tokmak'ı ele geçirdi.
- 2.Kao'dan intikam almak isteyen Taşkent Hakiminin oğlu, Ebu Müslim Horasani ve Karluklardan yardım istedi.
- 3.Ordular 751 yılında karşılaştı.
- 4.Savaş 5 gün sürdü.

ediyordu. Kuzeyden Karluklar yardıma geldiler. Zilhicce 133'te (Temmuz 751) Talas nehri kıyısındaki Atlah mevkiinde cereyan eden savaş beş gün sürdü.

Sonuçta:

- 1) Tang hanedanı Batı Türkistan'a hâkim olma ümidini yitirdi.
- 2) Türk boyları Çin baskısından kurtuldu.
- 3) Batı Türkistan'da Türk nüfuzu yeniden sağlandı.
- 4) Karluklar 766'da kendi devletlerini kurdular.
- 5) Bu siyasi ortam ve nüfus hareketleri Karahanlı devletinin kurulmasına zemin hazırladı.
- 6) Türk-Arap münasebetlerindeki mücadele safhası, Talas savaşından sonra yerini dostluk ve işbirliğine bıraktı.
- 7) İslamiyet Türkler arasında hızla yayıldı. Türkler, Abbasi devletinin askeri ve idari kadrolarında artık yer almaya başladılar.
- 8) Savaşta esir alınan esirler vasıtasıyla keten ve kenevirden imal edilen kâğıt ilk defa Semerkant'ta imal edilmeye başlandı.

İlk Abbasi halifesi Ebu'l-Abbas es-Seffah dönemini kısaca değerlendirecek olursak; onun hilafeti döneminde ilim, fikir ve imar faaliyetlerinden bahsetmek mümkün değildir. Yeni kurulan Abbasi devletini sağlam temeller üzerine oturtmak ve yeni bir devlet oluşumuna mahal vermemek ana yönetim politikasını oluşturuyordu. Başkenti Kufe'den Haşimiye'ye oradan da Embar şehrine nakletmiştir.

Es-Seffah, 13 Zilhicce 136/9 Haziran 754'te vefat etti. Yerine Ebu Câfer Mansur geçti.

SORU:

1) Talas savaşını, İslamiyet'in Türkler arasında yayılması açısından değerlendiriniz?

Cevap: İslamiyet'in Türkler arasında yayılmasıyla ilgili çok farklı fikirler ileri sürülebilir. Ancak Talas savaşının, Türklerin millet olarak İslamiyet'e girişinde olumlu anlamda katkı sağladığı muhakkaktır. Çünkü bu savaş, Arapların Türkleri yakinen tanımalarına imkân sağlamıştır. Bu sayede Türkler, Abbasi devletinin askeri ve idari kadrolarında yer almaya başlamıştır. Böylece İslam toplumunun bünyesine dâhil olmaya başlayan Türkler arasında İslamiyet de hızla yayılmıştır.

Açıklama [MND10]:

SAVAŞIN SONUÇLARI:

- 1)Tang hanedanı Batı Türkistan'a hâkim olma ümidini yitirdi.
- 2)Türk boyları Çin baskısından kurtuldu.
- 3)Batı Türkistan'da Türk nüfuzu yeniden sağlandı.
- 4)Karluklar 766'da kendi devletlerini kurdular.
- 5)Bu siyasi ortam ve nüfus hareketleri Karahanlı devletinin kurulmasına zemin hazırladı.
- 6)Türk-Arap münasebetlerindeki mücadele safhası, Talas savaşından sonra yerini dostluk ve işbirliğine bıraktı.
- 7)İslamiyet Türkler arasında hızla yayıldı. Türkler, Abbasi devletinin askeri ve idari kadrolarında artık yer almaya başladılar.
- 8)Savaşta esir alınan esirler vasıtasıyla keten ve kenevirden imal edilen kâğıt ilk defa Semerkant'ta imal edilmeye başlandı.

Açıklama [MND11]:

SORU CEVAP

Ebu Câfer Mansur Dönemi (754-775)

Ebu Câfer Mansur veliahtlığı döneminde Emevilerin Irak valisi İbn Hubeyre'yi Vasıt'ta kuşattı. Harran'ı kuşatan el-Ukayli üzerine gönderildi. El-Cezire ve Ermeniyeye valiliklerinde bulundu. (750-751)

Hilafete geldikten sonra devletin temellerini sağlamlaştırmak için birtakım adımlar attı. Amcası **Abdullah b. Ali'nin üzerine Horasan valisi Ebu Müslim el-Horasanî'yi gönderdi** (754). Çarpışmada yenilen Abdullah savaş alanından kaçarak kurtuldu.

Mansur; hanedana bağlılığı ile tanınan Ebu Müslim'in de ileride kendi aleyhlerine dönmesinden ve iktidarına halel getirmesinden endişe ediyordu. O da bu yüzden öldürülmekten kurtulamadı (755). Mansur, Abdullah b. Ali'yi 757'de hapse attırdı. Daha sonra oğlu Mehdi'nin müstakbel hilafetine engel olacağını düşündüğü için Abdullah'ı öldürttü (764).

Mansur, hilafeti döneminde cereyan eden isyanları da bastırdı. Bu cümleden olarak Alioğullarının başlattığı isyanlar en tehlikeli olanlardı. Bu dönemde baş gösteren belli başlı isyanlar şunlardır:

1) Ebu Müslim el-Horasanî'nin öldürülmesinden sonra onun intikamını almaya dönük bir takım girişimler yaşandı. Bu isyanlar, eski İran inançlarına ait bazı akideleri de kullanmak suretiyle dini bir hüviyete büründü. Böylece Ebu Müslim el-Horasanî'den ilham alan fırkalar ortaya çıktı. Bunlar Hürremiler ve Bâtınilerdir.

a) İlk isyan hareketi Nişabur'da Sunbad tarafından başlatıldı. Ancak Mansur bu isyanı bastırdı.

b) Maveraünnehir'de İshak liderliğinde 755'de patlak verdi. Bu kalkışma da Mansur'un oğlu Mehdi marifetiyle bastırıldı.

c) Horasan'da, Herat ve Sistan'da Ustazsis isyan etti. Bu isyan hareketi de Mehdi tarafından görevlendirilen Haşim b. Huzeyme aracılığıyla bastırıldı. (762-768).

2) Mansur döneminin en tehlikeli isyanlarından birisi de Şii isyanlarıydı. Genel anlamda bunlar, kuvvet kullanmak için uygun zaman bulduklarında fırsatı değerlendirdiler. Zaman uygun olmadığında ise beklemeyi tercih ettiler. Dönemin belli başlı Şii isyanları:

a) Muhammed b. Abdullah el-Mehdi (Muhammed en-Nefsü'z-Zekiyye), 762'de Mekke ve Medine'de biat aldı. Tedip için üzerine İsa b. Musa görevlendirildi. İsyân bastırıldı. Muhammed, Medine'de öldürüldü.

b) İbrahim b. Abdullah (Muhammed'in kardeşi) Basra'da isyan etti. Kufe yakınlarında Bahamra denilen yerde öldürüldü.

Bu isyanlar, Şiiilerin isyan tarihi açısından da önemli bir konumdadır. Abbasi halifeliğinin kuruluşu aşamasında halifeliği sarsmıştır. İki kardeşin ayrı yerlerde ayrı zamanlarda isyan etmesi onların başarısını engellemiştir.

Kafkaslarda Hazarlara karşı muhkem kaleler yaptırdı. Endülüs'te Emevi devleti kuran Abdurrahman b. Muaviye b. Hişam'ı ortadan kaldırmak için çabaladı ancak burada başarılı olamadı.

Mansur döneminde zuhur eden ayaklanmalar devletin **dış politikaya yönelmesini engelledi**. Bunun tek istisnası ise Taberistan'ın fethi oldu. Bizans ile 756'da fıdye antlaşması yapıldı. Bu vesileyle Bizans elçisi Bağdat'a geldi. Abbasi elçisi Ümare b. Hamza Bizans başkenti Konstantinopolis'e gitti. Yapılan bu antlaşmanın 775'te sona erdiği anlaşılıyor. Çünkü bu tarihte Abbas b. Muhammed'in Ankara'ya kadar uzanan bir askeri seferinden söz edilmektedir.

Sanskritçe, Yunan, Süryanice ve Kıptice **eserler** tercüme edildi. Arapça, nahiv ve aruz gibi alanlarda eserler kaleme alındı. Akli ve nakli ilimlerde pek çok âlim yetişti. Bu alanlarda gözle görülür gelişmeler yaşandı.

Bağdat, Haşimiye ve Refika şehirlerini kurdu. İmar faaliyetleri esnasında işçi ücretlerini hesaplamada gösterdiği hassaslık sebebiyle "Ebu'd-devanik" ve "Mansur ed-devaniki" yani "metelik babası" tarzında anıldı. Bağdat şehri dairevi plana göre inşa edildi. Bu sebeple "elMedinetü'l-

Açıklama [MND12]:
İKİNCİ ABBASİ HALİFESİ
Ebu Cafer Mansur Dönemi (754-775)
1. Veliahtlığı döneminde isyanları bastırdı.
2. Hilafete geldikten sonra Amcası Abdullah b. Ali'nin isyanını bastırdı. 754 Daha sonra öldürttü. 757
3. Ebu Müslim'i de şüpheli (aleyhine döneceği şüphesi) üzerine öldürttü.

Açıklama [MND13]:
MANSUR DÖNEMİ İSYANLARI:
1. HÜRREMİ VE BATINİLERİN İSYANLARI;
a. Nişabur'da Sunbad tarafından başlatıldı. Mansur bastırdı
b. Maveraünnehir'de İshak liderliğinde... Mansur'un oğlu Mehdi bastırdı.
c. Horasanda Herat ve Sistan'da Ustazsis isyan etti. Haşim b. Huzeyme bastırdı
2. Şİİ İSYANLARI:
a. Muhammed b Abdullah el Mehdi (Muhammed en-Nefsüz Zekiyye), 762'de Mekke ve Medine'de biat aldı. Tedip için üzerine İsa b. Musa görevlendirildi. İsyân bastırıldı. Muhammed, Medine'de öldürüldü.
b. İbrahim b. Abdullah (Muhammed'in kardeşi) Basra'da isyan etti. Kufe yakınlarında Bahamra denilen yerde öldürüldü.

Açıklama [MND14]:
DIŞ İLİŞKİLER
1. Taberistan fethedildi
2. Bizans ile fıdye antlaşması yapıldı..

Açıklama [MND15]:
KÜLTÜR/ SANAT/ İMAR FAALİYETLERİ:
1. Sanskritçe, Yunan, Süryanice ve Kıptice eserler tercüme edildi.
2. Bağdat, Haşimiye ve Refika şehirlerini kurdu.
3. Türk askerlerini ilk istihdam eden Mansur'dur.
4.

Müdevvere" yani "Dairevi şehir" denildi. Suğur ve Avasım bölgelerinde ilk defa Türk askerlerini istihdam eden de Mansur'dur.

Genel Değerlendirme

Sonuçta Mansur dönemine ait genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Mansur'un iktidarının ilk yıllarında hanedana mensup kişileri önemli görevlere getirdiği görülür. Ancak daha sonra hanedandan amcası Abdullah b. Ali'yi, büyük siyasi nüfuza sahip olduğunu gördüğü Abbasi ihtilalinin mimarlarından Ebu Müslim el-Horasani'yi ortadan kaldırdı. İsyan eden ve kendi adlarına biat alan Şii isyancıları da etkisiz hale getirmekte tereddüt etmedi.

Böylece O, devletin temellerini hedef alan tehlikeleri bertaraf ederek onu sağlamlaştırmış oldu.

Sorular:

1) Ebu Câfer Mansur döneminde dış politikaya ağırlık verilememesinin en önemli sebebi nedir?

Cevap: Ülke genelinde zuhur eden iç isyanlarla mücadele etmek zorunda kalınmasıdır.

2) Bu dönemde kurulan belli başlı şehirler hangileridir?

Cevap: Bağdat, Haşimiye ve Refika şehirleridir.

Açıklama [MND16]:
SORU CEVAP

Kısa Kısa yazılarımı paylaştığım kanalım:
<https://t.me/kisayazilar>

Doğrudan bana mesaj için:
@nesim67

Bu ifadeyi TELEGRAM arama kutusunda aratın.

GRUPLARIMIZ

TELEGRAM gruplarımız için önce WHATSAPP gibi (Kesinlikle daha başarılı) bir paylaşım programı olan TELEGRAM uygulamasını telefonunuza yükleyin.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=org.telegram.messenger>

Hesap oluşturun.

Aşağıdaki linklere tıklayın:

Gruplarımız ve dosya deposu kanallarımıza buyurun.

Kanallara da abone olun ki, değişikliklerden haberinizi olsun

Whatsap gruplarında 257 kişi grubu dolduruyor. Telegram gruplarında böyle bir sorun yok. Kapasite 200.000 (ikiyüz bin)

Ayrıca arşiv silme ihtiyacı da yok. İndirme ayarlarınızı yapın. Hiçbir dosya siz istemedikçe inmesin. Gerek mesajlarda, gerekse dosya deposunda istediğinizi istediğiniz anda bulun.

Daha yeni geldiğiniz grupta sizden aylarca önce paylaşılmış dosyaları, sorulmuş soruları verilmiş cevapları bulacaksınız. Kimseye soru sormanız gerekmeyecek.

Hesap oluşturun.

Aşağıdaki linklere tıklayın

TELEGRAM uygulamasını telefonunuza yükleyin.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=org.telegram.messenger>

Telegram 3. Sınıf Paylaşım Grubu

<https://t.me/joinchat/JAafPRNTvyeMZZgqLksSOQ>

TELEGRAM 4. Sınıf Paylaşım Grubu:

<https://t.me/joinchat/JAafPRVEHFkROQKvdYEw8Q>

TELEGRAM 4. Sınıf GÜZ DÖNEMİ

Dosya Kanalı:

<https://t.me/joinchat/AAAAAFJv0h6hE9K29C-0E>

TELEGRAM 3. Sınıf GÜZ DÖNEMİ

Dosya Kanalı:

<https://t.me/joinchat/AAAAAEV3GA3xA8fgrRvg6A>

TELEGRAM 4. Sınıf BAHAR DÖNEMİ

Dosya Kanalı:

https://t.me/joinchat/AAAAAFK9YjLw7FLHaJ_ETQ

TELEGRAM 3. Sınıf BAHAR DÖNEMİ

Dosya Kanalı:

<https://t.me/joinchat/AAAAAE1ZDM0mXLYopx3lbw>

Hayırlı Olsun

M. Nesim DÖNMEZ